

Velika in mala kraljica.

I.

ilo je solnčnega pomladnega dné 1. 1780, ko se je majhna pa dobro rejena ovčja čreda pasla po bujno cvetočem travniku ob kraljevem gradu „Mali Trijanon“, najljubšem zabavišču pozneje tako nesrečne kraljice Marije Antonijete. Ovce so bile lepo osnažene, niti najmanjše pege ni bilo na njih, nekatere so imele celo vence ali pa pisane trakove okoli vratu. To vam je bila res krasna, ta ovčja čreda, s snežno-belo volno in pisanim nakitom v divnem svitu pomladanskega solnca.

Še zanimivejša kot ljubke ovčice pa je bila njihova pastirica. Z lično pastirsko palico v roki je hodila gorindol, vabila k sebi zdaj to, zdaj ono ovčico, jo božala ter ji naposled dala sladčic iz krasno vezene pastirske torbice. Vmes pa se je včasih ozrla proti gradu, vedoč, da jo opazujejo od tam. Bila je lepe vitke rasti, in vsa njena zunanost je kazala, da ni navadna pastirica.

Pa naj je že bila kdorkoli, oni dan je opravljala ovčarsko službo, in videlo se ji je, da je zadovoljna z njo. Skrivnostna pastirica, okrašene ovce, zastave s knežjega gradu in sploh vse je kazalo, da se je že, ali pa da se bode v tej idilični samoti praznovalo skoraj veselo slavlje.

Naenkrat počí strel v bližnji okolici, za njim se zasliši lajanje psa, bližajočega se živi meji ob travniku. To je eno izmed nakitenih ovčic tako prestrašilo, da je pobegnila v grm, a pri tem obtičala s svojim trakom na trnjevi veji. Zaman si je uboga žival prizadevala, da se osvobodí. Pastirica ji priskoči na pomoč; toda njene mehke roke niso bile kos takemu delu; pomoči iskaje se ozre proti gradu, odkoder ji nekako porogljivo zakliče otročji glas:

„Joj, kako ste pa neokretni, in vendar hočete biti ovčarica! Tako ne bo nič!“

Prestrašena, pa vendar vesela pogleda pastirica proti strani, odkoder je prihajal tisti glas, pa zagleda bledolično siromašno oblečeno deklico, ki se je med tem že približala zajeti ovčici ter jo oprostila z veliko ročnostjo.

„Vidiš, vidiš, kako urno si izvršila to težavno delo“, pravi pastirica tuji deklici. „Pa odkod si tako nenadoma prišla? Zdi se mi, da si prirastla kar iz tal.“

„To pa že ne“, je bil odgovor, „iz daljave sem opazila ovce, in kar umeti nisem mogla, zakaj so tako pisane. Hotela sem si jih ogledati iz bližine. To je skrivnost mojega prihoda.“

„Tako? Te že umejem. Kako ti je pa imé, dete moje?“

„Marjetica. Doma so mi pa tudi rekali „mala kraljica.“

„Kako? kaj? Mala kraljica? To je pa čudno ime! Se li tako imenuje tvoja rodbina?“

„Ne, pišem se Marjetica Bertrand. A moja pokojna mati, Bog jim daj dobro, so bili enkrat v Parizu, pa so imeli srečo, da so tam videli našo kraljico, ki jih je s svojo krasoto tako očarala, da so mi nadeli ime „mala kraljica“, češ, da sem kraljici jako podobna. Odsihmal me je tako imenovala vsa naša vas, kar mi je bilo prav všeč. Od tedaj se tudi sama tako ime-nujem.“

Med tem pogovorom je pastirica opazovala dekletce z bistrim očesom in se je naposled prepričala, da je otrok govoril resnico.

„Ali poznaš kraljico?“ vpraša pastirica dalje.

„Kako jo bom poznala? Nikdar še nisem bila v Parizu, ki leži najmanj 40 do 45 ur od mojega domačega kraja. Zadnji čas sem res hodila križem sveta, v Pariz pa vendar le nisem prišla. Hodila sem brez prevdarka, kamor me je že zanesla pot. Saj mi je pa tudi vseeno, kjer sem; povsod sem tuja in zapuščena. Tudi ta okolica mi je neznana; danes sem prvikrat v tem kraju.“

Pastirica je tako pazno poslušala, da je docela pozabila svoje službe, kar pa ni imelo slabih posledic, ker je bil travnik ograjen.

„Moj Bog, kaj nimaš doma? Nimaš li nikogar, ki bi skrbel za te, da begaš takole po svetu?“ vpraša z globokim sočutjem.

„Ne, nimam doma, ne očetovske hiše, ne rodbine, nihče na svetu se ne briga za me! Dokler je še živela moja dobra mati, sem bila srečen otrok vkljub vsej revščini; ali od njene smrti do današnjega dne sem pre-stala mnogo hudega.“ Marjetica si je med tem z roko otirala solze, tekoče ji po lici. „Sorodnikov nisem imela, da bi skrbeli za me“ — tako je na-daljevala — „dušni pastir našega kraja so storili zame vse, kar so mogli, toda sami siromašni, niso mogli kaj vsem vaškim revežem. Izročili so me bogatemu posestniku; a pri njem sem dobivala več sunkov in psovk nego koscev kruha. Ko nisem mogla več prenašati bede, sem pa pobegnila. Tujka nisem samo drugod, ampak tudi tukaj. Hujšega od tepeža in zmir-janja me ne čaka nikjer, sem mislila, ostavljajoč domači kraj. Šla sem še na pokopališče, kjer sem bitko jokajoč prosila blagoslova svoje ranjke starše, potem sem pa krenila v nepoznani svet. Odsihmal hodim iz mesta v mesto, iz vasi v vas, proseč, da me vzame kdo pod svoj krov. Rada bi delala, pa doslej se me ni usmilil še nihče. Beraški deklici nihče ne ver-jame rad.“

„Dovolj“, dé ovčarica in vzame cekin iz okrašene mošnjice; a zopet ga izpušči nazaj polglasno govoreč: „Ta jo pripravi še v zadrego.“ Na-posled stisne Marjetici nekaj drobiža v pest pa reče: „Pojdi sedaj v vas ter si preskrbi večerje in prenočišče; jutri ob 12. uri pa pridi v onile grad in prašaj tam po španski ovčarici.“

Marjetica je odšla jecljajoč besede tople zahvale.

II.

Veliko pred določenim časom je prišla Marjetica drugi dan pred grad, a po ovčarici prašati si le ni upala. Krasna okolica gradu jo je nekam osupnila, vrhutega pa je bilo tudi še prezgodaj. A zdajci se ji približa vratar in jo

prijazno povabi, naj stopi v njegovo sobo. Marjetica uboga. Misleč, da je vratar visok gospod, ni mogla dolgo izpregovoriti. Nazadnje se pa vendar osrči, da vpraša po španski ovčarici. Vrtar ji odgovori, da jo bo ob določenem času že videla.

Ura je odbila dvanajst. Sluga v lepi, z zlatimi traki obšiti obleki se prikaže ter namigne Marjetici, naj gre za njim. Pelje jo po širokih, z dragocenimi preprogami pokritih stopnjicah v prekrasno dvorano ter ji veli, naj počaka. Te krasote je bila Marjetica tako presenečena, da ni vedela, je li resnica, kar se godi z njo, ali so samo prijetne sanje. Še dihati si skoro ni upala. Skozi skrito okence pa sta jo opazovala gospod in gospa.

„Podobnost je čudovito velika“, reče gospod potihoma.

„Jaz jo smatram za prst božji“, odvrne gospa ravno tako tiho, „to ni samo slučaj, ampak previdnost božja, ki mi je pripeljala to deklico. Nje boječnost in neokretnost, ki se tako razlikuje od njene včerajšnje živahnosti, mi je gotov dokaz, da tu ni prevare in goljufije.“

Vrata se odpro, gospod in gospa vstopita. Kakor nebeško prikazen je zrla Marjetica z odprtimi usti v gospo, ne vedoč, ali bdi ali sanja. Ali je res tista ovčarica, ki je včeraj tako po domače kramljala z njo? Da, prav tista je! Samo neskončno lepša in veličastnejša kot včeraj! Za trenotek gospa postoji ob sramežljivi deklici, potem pa jo prijazno ogovori:

„Oj, Marjetica, kako si pa danes neokretna, pa hočeš biti kraljica! Tako ne bo nič!“

To je Marjetico spomnilo včerajšnjega pogovora ter ji vrnilo zavest. Nič več ni dvomila, da sta kraljeva ovčarica pa kraljica ena in ista oseba, a še ni umela, kaj pomenja vse to, in kako se ji je obnašati. Zardelih lic in kakor prašaje je pogledavala zdaj gospoda, zdaj gospo, toda molčala je še vedno.

„Ne boj se, otrok! Glej, mi ti hočemo dobro“, de gospod prijazno. „Ako se prepričamo, da si včeraj govorila resnico, potem ne boš več brez doma, ker bomo mi skrbeli za te. Glej, ta gospa je francoska kraljica in hoče skrbeti zate.“

Marjetica je ponavljala besede, ki jih je ravnokar slišala, kakor da ne pojmi njih vsebine: „Ta gospa je francoska kraljica in hoče skrbeti zate!“ Potem pa se je spustila pred kraljico na kolena ihteč: „O moja kraljica! o moja kraljica!“ Več ni mogla in ni vedela povedati v preveliki razburjenosti.

Kralj — to je bil namreč oni gospod — in kraljica sta ginjena čakala nekaj minut, da je mogla deklica obvladati svoja čutila. „Izgubljena ovčica se je našla, duša se je otela časne in večne nesreče! Ali ni bil včerajšnji dan res srečen zame?!“ dé Marija Antonijeta svojemu soprogu Ludoviku XVI., ki ji prijazno pritrdi. „Vzdigni se, mala kraljica“, nadaljuje Marija Antonijeta, „pa glej, da boš krepko prenašala svojo srečo. Sedaj imaš zopet dom, izkaži se z ljubeznijo in zahvalo, da si ga vredna!“

Zaslišanje je minulo. Tu v gradu „Mali Trijanon“ niso bile dvorske šege tako stroge kakor pa v Tuilerijah v Parizu. Prav zato si je Marija Antonijeta prenaradila svoj ljubljeni Trijannon v tako prijetno idilo, da se

je tu za nekaj časa oprostila tako nadležnih spon dvorske etikete. Tu so se obhajali posebni prazniki, n. pr. ovčarski, praznik žetve itd. itd., pri katerih so najvišji dvorski dostojanstveniki, tudi kralj in kraljica, posnemali preprosto kmetiško življenje, kakor smo videli Marijo Antonijeto v službi ovčarice. Po božjem sklepu je prišla Marjetica Bertrand ravno ob taki priliki pred kraljevi grad, kjer se je seznanila s kraljico, ki jo je rešila pogube, preteče njeni duši in telesu.

Došla poročila o siromašni deklici so morala biti ugodna; kajti Marjetica ali „mala kraljica“, kakor so jo često imenovali, je ostala v gradu ter je tam preživela mnogo srečnih dni. Marjetica pa ni bila samo lepega obraza, ampak je bila tudi jako pobožna, nedolžna, odičena s plemenitimi darovi duha in srca. Vkljub dolgemu beganju po mestih in vaseh se je ni prijelo nič one sirovosti in predrznosti, ki je sicer lastna mladim beračem in je največkrat znak bodoče propalosti. Kakor je vedela in znala, in kolikokrat se ji je nudila prilika, je Marjetica izkazovala preblagi kraljici globoko hvaležnost in spoštovanje. In kako bi tudi ne! Še pred kratkim izpostavljena vsej bedi, v trdih rokah sirovih ljudi, je zapuščena tavalala od enega kraja do drugega, in sedaj je v toliki sreči! Velika dobrota bi bilo za njo že to, da se je je usmilila kakšna kmetiška ali pa meščanska žena. Toda sprejela jo je v svoje varstvo najvišja gospa cele države, kraljica sama: Marija Antonijeta, tedaj še na vrhuncu svoje sreče, mogočnosti in lepote. Kako dobrotno se je ponižala do uboge, tako zapuščene sirote! Kako tolažljivo so zvenele v srce tujemu otroku besede: „Zopet imaš dom!“ Sijaj, ki je obdajal prestol Marije Antonijete, njena veličastna postava, njena krasota in dobrotljivost, vse to je tako očaralo nežno čuteče srce dobre Marijetice, da skoro ni mogla verjeti, da je istina, kar se godi z njo.

(Dalje prih.)

Lojzetove perutnice.

edaleč od mosta, na samotni trati stoji hišica mizarja Peregrina. Majhna je in na videz revna, a znotraj je prijazna, in srečno zadovoljnost kaže vsaka njena stena. Stari Peregrin je prijazen, prijeten mož, nekoliko že postaren, a še vedno pri dobri volji. Njegova deca je bistrourmna kakor on sam; zlasti njegov ljubljeneč, mali Lojze, nima žaganja v glavi.

Deček je star deset let — in že pomaga očetu pri delu. Priden je in gre očetu na roke. Gleda s pazljivimi očmi, kako obdeluje oče trdi bukov les, zanima ga vse, kar se mu dozdeva novo, in ker je prebrisan, si zapomni vsako najmanjšo stvarico. Nekoč je gledal očetovo „čedro“, ki je imela podobo nekake zveri. Gledal jo je, in v hipu se ga je polotila misel, da bi tudi on izdelal tako pipo.